

Značaj početne obuke novoimenovanih i budućih sudija i tužilaca*[29]

Pripremila: Vanja Pavlović, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj

Malo je profesija koje zahtijevaju cjeloživotno učenje u mjeri u kojoj to zahtijeva profesija sudije ili tužioca. Unazad nekoliko decenija svjedoci smo brojnih, više ili manje obimnih, reformi pravosudnog sistema Bosne i Hercegovine, te s tim u vezi brojnih izmjena zakona i procesnih i materijalnih. Iz tog razloga, formalno obrazovanje sudija i tužilaca, iako nezaobilazna osnova, ni izbliza nije dovoljno za uspješno obavljanje ove funkcije.

Osim potrebe da nosioci pravosudnih funkcija odlično poznaju propise koje primjenjuju, oni moraju da poznaju i vladaju različitim vještinama, kao i to da budu osobe sveobuhvatno obrazovane, te upućene u značaj i odgovornost funkcije koju obavljaju. Potrebno je i da razumiju i budu upućeni u društvene, ekonomske i kulturne prilike u kojima žive i rade.

Drugim riječima, proces učenja jednog sudije ili tužioca ne završava završetkom formalnog obrazovanja, te imenovanjem na tu funkciju, već se on, putem različitih oblika neformalnog obrazovanja (opštih i specijalističkih obuka, kurseva, samoedukacije...) nastavlja i traje tokom njegove profesionalne karijere.

Za uspješnost trajanja i završetka svakog procesa, pa tako i ovog, bitan je kvalitetan početak. Drugim riječima, kvalitetna početna obuka predstavlja osnov za dalje stručno usavršavanje svakog sudije i tužioca i to je upravo ono što se Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj trudi obezbijediti licima koja podliježu ovoj vrsti obuke.

Značaj početne obuke istaknut je i u nizu međunarodnih dokumenata kao što su npr. Osnovna načela nezavisnosti sudstva – Organizacija Ujedinjenih nacija, 1985., Preporuka br. R 12 (94) Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članicama o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija – 1994., Evropska povelja o zakonu za sudije – Savjet Evrope, 1998. i mnogim drugim, dok je pravni okvir za njeno provođenje u Republici Srpskoj određen odredbama članova 3, 8 i 17 Zakona o Centru za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 49/02, 77/02 i 30/07), člana 17, stav 1, tačke 9 Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 25/04, 93/05, 48/07 i 15/08), te Zakonom o sudovima Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 37/12).

U skladu sa naprijed navedenim odredbama zakona, početnom obukom su obuhvaćeni pripravnici i stručni saradnici zaposleni u sudovima i tužilaštvima kao lica koja se namjeravaju baviti ulogom sudije ili tužioca, te novoimenovani sudije i tužioci odnosno oni sudije i tužioci koji su na tu poziciju imenovani sa pozicija iz drugih oblasti i koji na taj način prvi put stupaju u pravosudni sistem Republike Srpske.

Opšti cilj pružanja početne obuke svim pomenutim kategorijama lica, jeste sticanje vještina neophodnih za efektivno i efikasno vršenje sudijske odnosno tužilačke funkcije uključujući i sticanje svestranih iskustava iz prakse, etičnosti profesije i sagledavanje svih segmenata uloge i značaja odgovornosti povjerenih nosiocima pravosudnih funkcija.

[29] *Zakon o Centru za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj koristi termin „lica koja se namjeravaju baviti profesijom sudije ili javnih tužilaca”.

Tip i struktura početne obuke zavisi od kategorije lica kojoj se ta obuka pruža, pa je tako početna obuka novoimenovanih sudija i tužilaca koncipirana na način da se istima obezbjeđuje osam obuka godišnje jer su isti, u godini nakon svog imenovanja, obavezni učestvovati u najmanje na osam dana obuke. Kako sadržaj ove obuke nije striktno određen, već je Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine dao samo smjernice za njeno provođenje, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske svake godine za ovu kategoriju lica predviđa različite i tematski aktuelne obuke. One obično obuhvataju primjenu pojedinih procesnih odredbi, zatim primjenu Evropske konvencije o ljudskim pravima i zaštitu ljudskih prava uopšte, te obuku iz oblasti CMS/TCMS-a kao neophodnog alata za upravljanje predmetima. Takođe, ova kategorija lica je u mogućnosti da prisustvuje i svim drugim obukama namijenjenim sudijama i tužiocima u okviru programa stručnog usavršavanja, shodno njihovim ličnim potrebama i afinitetima, te procjeni rukovodilaca njihovih odjeljenja ili institucija.

Obuka stručnih saradnika zaposlenih u sudovima i tužilaštvima, kao lica koja se namjeravaju baviti ulogom sudije ili tužioca, opšteg je karaktera iz razloga što u trenutku vršenja obuke nije unaprijed poznato na kojim poslovima će ta lica raditi nakon eventualnog imenovanja na sudijsku ili tužilačku funkciju. Sama obuka je koncipirana u skladu sa pretpostavkom da stručni saradnici već posjeduju potrebna znanja iz oblasti opšteg materijalnog prava, iz kojeg razloga je ista fokusirana na procesne zakone. Naravno, pri tome ne bivaju zanemarene izmjene i dopune zakona u oblasti materijalnog prava, a sve kako bi stručni saradnici stekli nova i proširili postojeća znanja iz navedenih oblasti, te kako bi stečena znanja primijenili u praksi. Takođe, od suštinske je važnosti da, kroz početnu obuku, stručni saradnici postignu ne samo bolje razumijevanje materijalnih i procesnih zakona, već i da steknu znanja i vještine iz drugih povezanih oblasti kao što su etika, ljudska prava i slobode, informacione tehnologije, komunikacijske vještine, savladavanje stresa i drugih oblasti, a koja znanja i vještine će im biti od velikog značaja prilikom obavljanja pravosudne funkcije, iz kojeg razloga su u sadržaj ove obuke upravo uvrštene i navedene oblasti. Početna obuka za stručne saradnike se, prema utvrđenom programu, provodi u periodu od tri godine, a s obzirom na činjenicu da stručni saradnici tek nakon minimalno tri godine provedene na toj poziciji, mogu biti imenovani na sudijsku ili tužilačku funkciju. Program početne obuke predviđa provođenje obuke kroz 4 modula na godišnjem nivou, što u trogodišnjem periodu znači da stručnim saradnicima biva pružena obuka iz ukupno 12 modula. Radi adekvatnog ostvarivanja ciljeva obuke, onim stručnim saradnicima koji su iz opravdanih razloga propustili obuku iz pojedinih modula, omogućeno je da to nadoknade u narednom periodu, dok se za novoimenovane stručne saradnike obezbjeđuje kontinuiran i kvalitetan program obuke na trogodišnjem nivou. Takođe, osim obavezne obuke iz pomenutih modula, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske, unazad nekoliko godina, stručnim saradnicima svake godine organizuje i po jednu dodatnu, neobaveznu obuku, pa su tako tekuće godine, stručni saradnici mogli da prisustvuju obuci iz oblasti evropskog prava, prošle godine obuci koja se odnosi na oblast maloljetničkog pravosuđa, a prethodne godine obuci iz prekršajne oblasti. Radi se o oblastima koje nisu obuhvaćene kroz 12 modula obavezne obuke.

Kada je riječ o trećoj kategoriji polaznika početne obuke, potrebno je imati u vidu da naročito u ovom slučaju nije poznato na kojim će poslovima raditi pripravnici nakon njihovog eventualnog imenovanja za stručne saradnike, a kasnije za sudije i tužioce. Iz tog razloga je početna obuka ovih lica i usmjerena na njihovu pripremu za polaganje pravosudnog ispita s obzirom da je upravo to osnovni preduslov za njihov ostanak u pravosuđu. U okviru početne obuke pripravnika zastupljene su i teorija i praksa kako bi se ova lica što bolje osposobila za polaganje pravosudnog ispita, s obzirom da se isti sastoji i od teorijskog i od praktičnog dijela. Ipak, s obzirom na ograničenost kapaciteta Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske, a u vezi sa obimnošću materije koju bi bilo potrebno obraditi i karakterom prolaznosti ove kategorije lica imajući u vidu zakonom ograničen, relativno kratak period trajanja pripravnčkog staža, posebna pažnja se ipak posvećuje

obuci pripravnika za polaganje praktičnog dijela pravosudnog ispita tj. izradi sudske odluke u građanskim i krivičnim stvarima. Obuka pripravnika nije obavezna i ona se provodi kroz dva seminara na godišnjem nivou. Prvi seminar je posvećen građanskopravnoj, a drugi krivičnopravnoj oblasti, s tim da se, kao što je već rečeno, i jedan i drugi seminar odnose na izradu sudske odluke jer je baš to onaj dio pripreme za polaganje pravosudnog ispita koji je pripravniciima najpotrebniji. Uostalom, ovakav način pristupa obuci se u prethodnim godinama pokazao kao iznimno uspješan iz kojeg razloga ga je potrebno provoditi i u budućnosti.

Ukratko rečeno, cilj početne obuke jeste da osposobi novoimenovane sudije i tužioce za što kvalitetnije obavljanje poslova u okviru funkcije za koju su izabrani, stručne saradnike kako za posao koji trenutno rade tako i za buduće poslove, a pripravnike za polaganje pravosudnog ispita kao osnovnog preduslova za obavljanje bilo koje pravosudne funkcije.

S obzirom na njen značaj, provođenje početne obuke povjereno je obučenicima pravosudnih funkcija, a uz pomoć stručnjaka i iz drugih oblasti, odnosno stalnih ili povremenih predavača, kada se za tim ukaže potreba.

Za obuku se, prije svega, koriste relevantni zakoni i postojeći moduli, zatim razni priručnici, komentari, kompilacije, izvodi i stavovi sudske prakse i drugo. Takođe, edukatori koji vrše obuku, u slučaju potrebe, pripremaju različite štampane materijale, odnosno ažuriraju sredstva za obuku. Svi materijali korišteni prilikom provođenja početne obuke, dostupni su na internet stranici Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske: www.rs.cest.gov.ba.

Provođenjem početne obuke lica koja se namjeravaju baviti ulogom sudije ili tužioca, te novoimenovanih nosilaca pravosudnih funkcija u Republici Srpskoj, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske daje svoj doprinos jačanju nezavisnog i efikasnog pravosudnog sistema Bosne i Hercegovine.